

El Martí dels autobusos

90 anys "en moviment"

El Ford T amb que Miquel Martí i Manel Carceller van començar el negoci del transport de viatgers des de La Creu Alta.

Miquel Martí Adell conduint el primer vehicle Chevrolet que va tenir la companyia.

Molt possiblement, alguna vegada, haureu vist l'Aerobús que porta viatgers a l'aeroport de Barcelona des de la plaça de Catalunya, i fins i tot, potser l'haureu utilitzat. Qui sap si haureu visitat Barcelona des dels busos turístics del Barcelona City Tours o fent servir els tramvies del Trambaix; potser per veure bé el Parc Zoològic de Barcelona haureu fet servir el trenet que hi circula, o potser algun cop haureu vist els autocars Calella, que cada any, per Setmana Santa, transporten amunt i avall un miler d'infants i joves del MIC, el torneig internacional de futbol que es celebra a la Costa Brava. Podria ser que haguéssiu viatjat amb la popular SARFA per l'Empordà o pel Maresme amb els

autocars Casas, o potser pel Vallès amb La Vallesana o Sarbus, o per Barcelona amb els Transports de la Ciutat Comtal, o potser amb bus per Girona, o per Sant Sadurn d'Anoia o Sitges, o per Lleida, o per Pamplona.

Si ho heu fet, heu de saber que haureu utilitzat algun dels centenars de vehicles d'una companyia que va néixer i va començar a créixer a la Creu Alta i des de la Creu Alta; una companyia que avui, sota el nom de **Moventia**, encapçala el primer grup empresarial català en el sector del transport de viatgers i un dels primers també de Catalunya en la compravenda d'automòbils i vehicles industrials, a més a més de ser un dels

operadors de referència en el sector de l'automoció també a Espanya, amb marques com Renault-Dacia, Mercedes, Seat o Audi-Volkswagen.

L'iniciador de tot va ser Miquel Martí Adell, que, als setze anys i orfe de pare, va venir de Morella, comarca castellanenca d'Els Ports, a Sabadell per treballar al ram tèxtil, primer al Vapor Badia i després a cal Morral. Malgrat ser fill de vídua, vuit anys més tard, el 1920, va haver de fer el servei militar a Larraix (Marroc) i allà va descobrir el món de la mecànica i dels automòbils. En va quedar tan captivat que, en llicenciar-se, va fundar, juntament amb el seu cunyat Manel Carceller Milian, l'empresa Autobusos Sabadell, dedicada al transport de viatgers entre la plaça de la Creu Alta i l'estació del ferrocarril elèctric (actual estació de Can Feu - Gràcia dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya). Era l'any 1923.

Aleshores, a Sabadell, el transport de viatgers es feia amb carruatges grans anomenats òmnibus i amb els ripperts de Joan Puig Viñals "Fleca", una mena de tramvies amb tracció de mules o cavalls i rodes massisses, sense vies. També hi havia tartanes i carruatges lleugers enganxats a un o dos cavalls que feien la mateixa funció que fan avui els taxis. El primer autobús urbà que va circular va ser el de Joan Comas Faura, representant a la ciutat d'automòbils Chevrolet i camions GMC: un camió Chevrolet matrícula B-5038, que enllaçava el centre amb l'Elèctric. El va succeir Joan Llonch Soler amb un camió Peugeot matrícula B-5066 que ofería més places. Era l'any 1922. Un any més tard, van començar a operar Miquel Martí i Manel Carceller, els pioners i protagonistes d'aquesta història d'èxit.

Martí i Carceller, l'un com a xofer i l'altre com a cobrador, feien el trajecte amb un vehicle Ford T matrícula de Barcelona número 9208 i rodes massisses, que havien comprat al transportista local Joan Llonch Soler. Així va néixer a la pràctica l'empresa i també la primera línia regular de transport urbà de Sabadell. Tant una com l'altra van néi-

xer al carrer Ample de la Creu Alta, avui del Papa Pius XI, on l'actual **Moventia** va tenir la seu durant els seus primers quaranta anys de vida.

A aquell primer vehicle, però, al cap d'un any, el juny de 1924, li van canviar el xassís per un altre que, per 4.280 pessetes pagades en dos terminis, van comprar a Narcís Freixa. Ells li van posar rodes amb pneumàtics de càmera i llum elèctrica i, amb l'ajuda del carrosser Pere Caba i Valls, hi van instal·lar la carrosseria del Ford T. El vehicle refet, i totalment *Made in La Creu Alta* com es pot veure, era ara blanc per dins i vermell fosc per fora, i tenia seients folrats amb pell i no pas bancs de fusta. L'autobús del Martí era, per tant, molt més còmode, més ràpid i puntual, i més barat, que les tartanes i els carruatges de tota mena que circulaven per Sabadell amb passatgers. El bitllet per recórrer els dos quilòmetres que hi havia de la Creu Alta fins a l'estació del tren al barri de Gràcia costava 35 cèntims. Posteriorment, el 1925, quan el tren elèctric va arribar a La Rambla, la ruta es va allargar fins a Can Santanach, avui la Creu de Barberà, una ruta central que avui encara és vigent.

Dos anys més tard, el 1927, el tàndem Miquel Martí i Manel Carceller

MIGUEL MARTÍ

Automnibus Sabadell

Coches para excursiones
Venta de Neumáticos, Aceite, Grasas
y accesorios en general.

San Vicenç, 6 y 8 Teléfono 2128
Papa Pio XI, 57 y 59 SABADELL

Anunci del servei d'autocars per a viatgers.

MOVENTIA, el gran grup empresarial que va néixer a la Creu Alta

MIQUEL MARTÍ Successor de M. CARCELLER
 Vulcanització i Recaututatge de cobertes i càmares
 Stock i venda de neumàtics i càmares de totes marques
 Accessoris per a automòbils en general
 S. VICENTS, 6 Telèfon 1399 SABADELL

Anunci del que més endavant seria Comercial Martí SL.

van constituir també a la Creu Alta, als números 6 i 8 del carrer de Sant Vicenç, la societat comercial, dedicada a la reparació de vehicles, recaututatge de neumàtics i venda de recanvis, que, un quart de segle més tard, i sota la gestió dels seus fills Miquel i Heribert Martí Carceller, es convertiria en la filial comercial dels Martí i en el primer concessionari oficial de Renault a Sabadell. En aquesta empresa de recanvis, i com a encarregat, va començar a fer-se un nom també Manuel García Cortés, el "Manolo de Mavisa", que, amb només disset anys, feia un temps que havia entrat a treballar a l'empresa del "Martí dels autobusos" i que amb els anys va arribar a crear també el Grup Vallescar d'automoció.

Sota la denominació de Comercial Martí, SL, l'empresa creualtenca comercialitzava vehicles de diverses marques com ara Mercedes Benz, Sava Austin, Peugeot o Renault, i també motocicle-

tes Derbi, però es van anar especialitzant en la marca del rombe. Les vendes s'atenien a la plaça de l'Àngel, números 23-25, cantonada amb el carrer Les Valls, i les reparacions a l'històric taller al carrer de Papa Pius XI, 57-59, on tot havia començat. L'Heribert era l'encarregat de desenvolupar aquesta nova àrea de negoci, mentre que el Miquel es dedicava més a fer créixer el negoci dels autobusos i els autocars.

El 1954, els Martí-Carceller van ser designats agents oficials de la marca Renault a Sabadell, i el 1963 van inaugurar el primer taller oficial Renault de la ciutat, a la Creu Alta. La firma francesa buscava representants dels seus vehicles a Espanya i va oferir-los la possibilitat de convertir-se en concessionari oficial, amb la condició que només representessin els seus vehicles. Així, el 1966 Comercial Martí SA va obtenir finalment la concessió oficial Renault. Va ser aleshores quan

es va inaugurar el nou establiment de la marca al Passeig Manresa i es va posar en funcionament el servei de venda i reparació de vehicles Renault a les noves i àmplies instal·lacions del Passeig del Comerç, al sud de Sabadell, on encara és obert.

Més enllà de la seva activitat professional, la família Martí, iniciada com ja s'ha dit, per Miquel Martí Adell i continuada per dues generacions més: la de Miquel i Heribert Martí Carceller i la de Miquel, Josep Maria i Silvia Martí Escursell, sempre ha tingut molt presents els seus orígens morellans i la seva arrel creualtenca. I on millor s'evidencia aquesta realitat és, precisament, a l'església de La Creu Alta on hi ha un altar dedicat a la Mare de Déu de Vallivana, de la qual són devots els morellans.

Quan Miquel Martí Adell es va establir a Sabadell, va tenir sempre molt clar que miraria d'ajudar els morellans en

allò que pogués, de manera que avui la colònia morellana a la nostra ciutat és molt nombrosa. Són molts els nascuts a Morella o fills seus que viuen avui a la nostra ciutat i que recorden com els Martí els van ajudar, de la mateixa manera que van contribuir a fer possible l'altar de la parròquia.

Avui, i com es detalla al llibre biogràfic "Moventia, 90 anys en moviment", els tres germans Martí-Escursell, la tercera generació de la família Martí, del "Martí dels autobusos", i també la quarta, que avui formen Miquel Martí Pierre i Sergi Colomer Martí, són ja al capdavant amb diferents responsabilitats d'aquest gran grup d'empreses, dedicades a la mobilitat dels col·lectius i a la compra-venda de vehicles i serveis. Per a nosaltres, veïns i veïnes de la Creu Alta és un orgull.

Manel Camps Bosser

Imatge del taller del carrer del Papa Pius XI.

Imatge del primer concessionari Renault de Sabadell, obert a la Creu Alta.

**Associació de Veïns
de la Creu Alta**

Som 'tallarets' i 'tallaretes' associats
per assolir la Creu Alta millor

Fem un activisme de proximitat, amb mobilitzacions, propostes, negociacions i participació popular, per aconseguir barris més dignes i amb equipaments suficients, en una ciutat més justa, plural i cohesionada.

Carrer Major, 70
08208 La Creu Alta
Contacta: lacreualtaav@gmail.com

